

**Viidennes suomalaisista osakeyhtiöistä
ei täyttäisi luotettavuusvaatimuksia**

Katsaus 13/2024

HTSY
Asiantuntija Mikko Kotiranta
Analyttikko Lasse Winter

LUOTETTAVUUSSÄÄNNÖKSILLÄ ESTETÄÄN VELVOITTEENSA LAIMINLYÖVIEN YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN TOIMIMISTA

Luotettavuusvaatimusten tarkoituksena on varmistautua siitä, että yrityksellä on riittävät taloudelliset edellytykset toimintaansa ja sen yhteiskunnalliset velvoitteet tulevat hoidettua. Luotettavuusvaatimukset sallivat viranomaiselle harkinnan tekemisen, jonka perusteella se voi evätä velvoitteensa laiminlyöväältä hakijalta rekisteröinnin, luvan tai avustuksen.

Luotettavuutta koskevia vaatimuksia on otettu käyttöön lainsäädännössä etenkin toimialoilla, jotka ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä tai niihin liittyy tavallista suurempi harmaan talouden riski. Luotettavuusvaatimukset edistävät merkittäväällä tavalla myös yritysten yhdenmukaista kohtelua ja tervettä kilpailua markkinoilla. Vastaavanlaisia säännöksiä on myös esimerkiksi tilaajavastuu- ja hankintalainsäädännössä.

Aikaisemmin myönnetty lupa tai rekisteröinti voidaan perua, jos yritys ei täytä enää lainsäädännön vaatimuksia. Tämä pelote vaikuttaa suoraan yrityksiin saamalla ne välttämään laiminlyöntejä tai korjaamaan ne mahdollisimman nopeasti.

Tässä kirjoituksessa on tarkasteltu aluksi mistä kaikesta luotettavuuden arviointi koostuu (I). Sen jälkeen on pohdittu yksityiskohteisemmin sitä, mitä yksittäisen yrityksen luotettavuuden kokonaisharkinnassa tulisi huomioida (II). Seuraavaksi on tutkittu kuinka moni toimivista osakeyhtiöistä ei täyttäisi tällaisia luotettavuusvaatimuksia. On myös selvitetty minkä toimialojen yrityksiin luotettavuusvaatimukset vaikuttaisivat eniten (III). Lisäksi on kuvattu miten velvoitteidenhoitoselvitykset auttavat viranomaisia luotettavuusarviointien tekemisessä (IV). Lopuksi on esitetty yhteenveto.

I Luotettavuuden arviointi

Luotettavuuden arvioinnissa yrityksen aikaisemman toiminnan perusteella voidaan tehdä päätelmiä myös sen tulevasta toiminnasta. Jos yritys on pystynyt hoitamaan veroihin ja muihin maksuihin liittyvät velvoitteensa, niin se todennäköisesti pystyy suoriutumaan myös muista yhteiskunnallisista velvoitteistaan. Lisäksi yrityksen tulee olla

maksukyinen. Se ei saa olla ulosotossa eikä konkurssissa. Luotettavuussäännökset mahdollistavat usein yrityksen vastuuhenkilöiden ja kytkentäyritysten vastaavien tietojen tarkastamisen. Näiden tahojen tietojen merkitys voi vaihdella hyvinkin paljon luotettavuusarviointia tehdessä.

Kuvio 1. Luotettavuuden arviointi

Tarkasteltava yritys	
1. Viranomaisvelvoitteiden laiminlyönti verojen ja muiden maksujen välttämiseksi <ul style="list-style-type: none"> • rekisteröinti • ilmoittaminen • maksaminen	2. Taloudelliset ongelmat <ul style="list-style-type: none"> • ulosotto • konkurssi
Vastuuhenkilöt / Yrityskytkennät	
3. Negatiivinen vastuuhenkilötausta <i>yksityistalous</i> <ul style="list-style-type: none"> • viranomaisvelvoitteiden laiminlyönti • ulosotto • talousrikokset + liiketoimintakielto	4. Negatiiviset yrityskytkennät <i>muu yritystoiminta ja yritysosakkaat</i> <ul style="list-style-type: none"> • velvoitteiden laiminlyönti • ulosotto • konkurssi

Vastuuhenkilö = hallituksen jäsen tai henkilöomistaja

Yrityskytkentä = perustuu vastuuhenkilöasemaan molemmissa yrityksissä tai osakeyhtiöiden keskinäiseen omistussuhteeseen

Tarkasteltavan yrityksen harmaan talouden todennäköisyyttä nostavat eniten vastuuhenkilötiedoista yksityistalouden vero- ja ulosotovelat. Henkilön tuloverotuksen muutokset ja arvioverotus kasvattavat myös oleellisesti vastuuhenkilön yrityksen harmaan talouden mahdollisuutta. (HTSY, Mistä tunnistaa harmaan talouden yrityksen vastuuhenkilön, 2024)

Vastuuhenkilötaustan tarkistamiseen voi kuulua myös se, onko henkilö tuomittu elinkeinotoimintaan liittyvästä talousrikoksesta. Talousrikoksesta tuomittu henkilö on voitu määrätä samalla myös liiketoimintakieltoon. Vastuuhenkilön talousrikostuomion ja yrityksen verovelvoitteiden laiminlyönnin välillä onkin havaittu olevan vahva yhteys. Rikostaustatietoja ei ole kuitenkaan pystytty hyödyntämään tehokkaasti viranomaistoiminnassa puutteellisten käyttötarkoitus- ja tietojenvaihtosäännösten takia. (HTSY, Rikostaustatiedon merkitys vaikutus velvoitteiden laiminlyönteihin, 2022)

Jos sama osakas tai vastuuhenkilö toimii useammassa osakeyhtiössä, voi

väärin toimiminen siirtyä yrityksestä toiseen. Onkin tutkittu, että kytkentäyritysten veroilmoitusten virheet ja verovelkaisten kytkentäyritysten suhteellisen osuuden kasvu lisäävät tarkasteltavan yrityksen riskisyyttä. Lisäksi kytkentäyritysten harmaan talouden todennäköisyys on havaittu olevan yhteydessä yrityksen omaan harmaan talouden riskiarviointiin. (HTSY, Osakeyhtiön riskikytkentöjen vaikutus sen omaan toimintaan, 2024)

Juuri toimintansa aloittaneista yrityksistä on monesti vähän tietoa tarjolla. Uusien yritysten arvioinnissa voi korostua sekä vastuuhenkilöiden että kytkentäyritysten toiminnan huomioiminen. Harmaan talouden toimintatapoihin kuuluu se, että lopettamaan joutuneen yrityksen tilalle perustetaan uusi puhdas yritys tai aikaisempi säännöksiä rikkova toiminta jatkuu vastuuhenkilöiden muissa yrityksissä. Tällä tavalla toimimalla pieni joukko vastuuhenkilöitä voi kytkettyä useisiin velvoitteensa laiminlyöneisiin yrityksiin. (HTSY, Osakeyhtiön riskikytkentöjen vaikutus sen omaan toimintaan, 2024)

II Luotettavuusarviointi perustuu kokonaisuarkintaan

Luotettavuuden arvioinnissa tulee antaa merkitystä laiminlyöntien sisällölle, toistuvuudelle ja niiden euromääräiselle arvolle. Yksittäiset taikka rahamäärältään pienet laiminlyönnit eivät tyypillisesti osoita tekijäänsä epäluotettavaksi.

Jos rikkomus on tapahtunut, niin sen merkitys täytyy pohtia yrityskohtaisesti. Esimerkiksi verovelan määrä tulee suhteuttaa yrityksen kokoon. Sitä voidaan mitata esimerkiksi liikevaihdolla. Jos erääntynyt verovelka on jo maksettu esimerkiksi maksusuunnitelmaa noudattaen, niin se osoittaa velallisen maksuhalukkuutta ja sitoutuneisuutta hoitaa velvoitteensa.

Vastaavasti vastuuhenkilön aiemman toiminnan arvioinnissa tulee ottaa huomioon hänen päätös- ja vaikutusmahdollisuutensa yksittäisenä hallitusjäsenenä tai osakkaana. Pienessä yrityksessä toimitusjohtajana ja

ainoana varsinaisena hallituksen jäsenenä toimimisella voi olla erittäin suuri rooli velvoitteiden laiminlyömisestä kannalta, kun taas suuressa yrityksessä hänen roolinsa voi olla pienempi.

Tuoreella rikkomuksella on suurempi merkitys kuin vuosia sitten tapahtuneella. Lisäksi monet tiedot voivat muuttua hyvinkin nopeasti tai vanhentua ajan kuluessa. Tietoa voidaan joutua hankkimaan uudelleen yrityksessä vallitsevan tilanteen arvioimiseksi.

Yritykseltä ei voi edellyttää esimerkiksi sitä, että se olisi merkitty ennakkoperintärekisteriin ollakseen luotettava. Työn suorittaja voi pitää tarkoituksenmukaisena, että toimeksiantaja toimittaa ennakonpidätyksen hänen saamastaan korvauksesta. On huomattava myös, että ennakonpidätysvelvollisuus ei koske tavaran kauppaa eikä esimerkiksi vuokraustoimintaa.

III Mitkä olisivat luotettavuusvaatimusten vaikutukset kaikkiin osakeyhtiöihin?

Luotettavuusvaatimusten vaikutusarviointi on tehty käyttämällä toiminnassa olevien osakeyhtiöiden tietoja. Luotettavuusvaatimusten tarkastelussa käydään läpi mahdollisuuksien mukaan yrityksen, sen vastuuhenkilöiden ja kytkentäyritysten osalta seuraavat velvoitteidenhoidon laiminlyönnit ja talouden ongelmat:

- arvioverotus tai ilmoittamatta jättäminen ilman arvioverotusta vuosina 2020–2022
- verovelka 31.12.2022
- verovelkarekisteriin merkitseminen vuoden 2022 aikana
- ulosotossa olo vuoden 2022 aikana tai todettu varattomuudesta ennen vuotta 2023
- konkurssimenettely ennen vuotta 2023
- voimassa oleva liiketoimintakielto vuonna 2022.

Luotettavuuden arvioinnissa tulisi antaa merkitystä laiminlyöntien sisällölle, toistuvuudelle ja niiden euromääräiselle arvolle. Tässä yhteydessä tehdyssä tarkastelussa ei ole kuitenkaan pystytty näin toimimaan. Esimerkiksi verovelan osalta on tehty vain yksinkertainen päättely tarkasteluhetkellä – onko verovelkaa vai ei. Siten verovelan euromäärää tai sen merkittävyyttä suhteessa yrityksen liikevaihdon määrään ei ole tarkasteltu.

Jos luotettavuusvaatimusten täyttymistä tarkasteltaisiin käyttäen osakeyhtiöiden omia tietoja, noin 16 500 yritystä ei läpäisisi kriteerejä velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tai taloudellisten ongelmien vuoksi. Tämä vastaa noin seitsemää prosenttia kaikista toiminnassa olleista osakeyhtiöistä vuonna 2022. Vastuuhenkilöiden yksityistalouden laiminlyöntien ja ongelmien huomioiminen kasvattaisi yritysten määrän jo lähes 52 000 osakeyhtiöön. Tämä tarkoittaa, että joka viides osakeyhtiöstä ei täyttäisi asettuja

Viidennes suomalaisista osakeyhtiöistä ei täyttäisi luotettavuusvaatimuksia

vaatimuksia. Kytkeyntäyritysten laiminlyöntien ja taloudellisten ongelmien huomioiminen ei enää lisää merkittävästi luotettavuussääntösten vaikuttavuutta. Täysin uusia yrityksiä

rajautuu mukaan vain vajaa 2 000 kappaletta.

Taulukko 1. Luotettavuusedellytysten puuttumisen vaikutukset

	Lukumäärä	Osuus
Osakeyhtiöitä	230 569	100 %
Osakeyhtiöllä havaittavissa ongelmia omassa velvoitteidenhoidossa tai taloudessa	16 719	7 %
+ negatiivinen vastuuhenkilötausta	51 730	22 %
+ negatiivinen yrityskytkeyntä	53 492	23 %

Pelkästään yrityskohtaisia tietoja käyttäen luotettavuusvaatimusten täyttämättä jääminen on toimialoista suhteellisesti yleisintä posti- ja kuriiritoiminnassa. Tällä toimialalla 16 prosentilla yrityksistä on puutteita luotettavuudessaan. Kolmen kärkeä toimialoissa täydentää juomien valmistus sekä ravitsemistoiminta. Ravintola-ala on tunnettu harmaan talouden ongelmatoimiala, josta löytyy esimerkiksi paljon pimeää työtä. Kymmenen

suhteellisesti ongelmallisimman toimialan joukkoon mahtuu myös muita perinteisiä ongelmatoimialoja, kuten autokauppa sekä rakentaminen. Lukumääräisesti eniten luotettavuusvaatimuksia täyttämättömiä yrityksiä on talonrakentamisen toimialalla, lähes 1 700. Taulukon toimialajaottelu perustuu yritysten omiin ilmoituksiin niiden päätoimialasta.

Taulukko 2. Luotettavuusedellytysten puuttumisen vaikutukset toimialakohtaisesti (ei mukana negatiivista vastuuhenkilötaustaa eikä yrityskytkeyntöjä)

Toimiala	Lukumäärä	Osuus toimialan yrityksistä
53 Posti- ja kuriiritoiminta	46	16 %
11 Juomien valmistus	38	15 %
56 Ravitsemistoiminta	1 126	14 %
45 Moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien tukku- ja vähittäiskauppa sekä korjaus	867	13 %
42 Maa- ja vesirakentaminen	187	12 %
41 Talonrakentaminen	1 695	12 %
49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus	870	10 %
81 Kiinteistön- ja maisemanhoito	429	10 %
10 Elintarvikkeiden valmistus	131	10 %
31 Huonekalujen valmistus	51	10 %

Tarkastelu on tehty vain sellaisiin toimialoihin, joilla oli vähintään 200 toimivaa osakeyhtiötä vuonna 2022.

Kun myös vastuuhenkilöiden sekä kytkeyntäyritysten luotettavuus selvitetään myös, niin toimialojen järjestys muuttuu selvästi. Juomien valmistus säilyy järjestyksessä toisena, mutta viiden suhteellisesti velvoitteet heikoiten täyttäneen toimialan joukossa ei

ole yhtäkään vain yrityksen omien tietojen perusteella joukkoon kuulunutta toimialaa. Löydös selittyy eri toimialojen vastuuhenkilöiden toisistaan poikkeavilla tiedoilla koskien lähinnä vero- ja ulosottovelkoja.

Taulukko 3. Luotettavuusedellytysten puuttumisen vaikutukset toimialakohtaisesti (kaikki tiedot huomioitu)

Toimiala	Lukumäärä	Osuus toimialan yrityksistä
20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	152	44 %
11 Juomien valmistus	103	41 %
35 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	539	40 %
26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus	242	38 %
61 Televiestintä	130	35 %
29 Moottorijoneuvojen, perävaunujen ja puoliperävaunujen valmistus	72	34 %
52 Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta	645	34 %
53 Posti- ja kuriiritoiminta	94	34 %
50 Vesiliikenne	122	33 %
27 Sähkölaitteiden valmistus	146	33 %

Tarkastelu on tehty vain sellaisiin toimialoihin, joilla oli vähintään 200 toimivaa osakeyhtiötä vuonna 2022

IV Velvoitteidenhoitoselvitykset helpottavat luotettavuusarviointia

Luotettavuussäännöksiin liittyy tyypillisesti myös tiedonsaantioikeus muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta. Salassa pidettävien tietojen saanti muilta viranomaisilta edellyttää aina lain tasoista säännöstä. Viimeaikaiset säännökset on laadittu siten, että lupaa, rekisteröintiä tai tukea myöntävälle viranomaiselle on säädetty tiedonsaantioikeus muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta luotettavuusarvioinnissa tarvittaviin välttämättömiin tietoihin. Tietoja ei tällöin tarvitse pyytää hakijalta, vaan tiedot saadaan toisilta viranomaisilta. Viranomaisten välinen tietojenvaihto ei lisää yritysten hallinnollista taakkaa, vaan vähentää sitä, kun yrittäjän ei tarvitse itse hankkia tietoja viranomaiselle. Muita keinoja yritysten hallinnollisen taakan vähentämiseksi olisivat muun muussa lupa- ja hyväksymismenettelyjen yksinkertaistaminen, luotettavuussäännösten koskevan lainsäädännön yhdenmukaistaminen ja

käytännön soveltamisen yhtäläistäminen eri viranomaisissa.

Luotettavuussäntelyyn liittyvään tietojenvaihtoon käytetään yleisesti Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitystä, josta saa lähtökohtaisesti kaikki luotettavuusarvioinnissa tarvittavat tiedot keskitehosti, nopeasti ja sähköisiä rajapintoja käyttäen. Velvoitteidenhoitoselvityksellä on tietoja yrityksen toiminnasta, taloudesta, julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta, hallituksen jäsenistä, omistajista ja mahdollisista kytkennöistä muihin yrityksiin. Velvoitteidenhoitoselvitysten avulla voidaan selvittää myös vastuuhenkilöiden ja kytkentäyritysten osalta vastaavat tiedot. Velvoitteidenhoitoselvitysten käyttämisellä pystytään vähentämään merkittävästi viranomaisten tietojen toimittamisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

YHTEENVETO

- Luotettavuusvaatimusten tarkoituksena on varmistautua siitä, että tarkasteltava yrityksellä on riittävät taloudelliset edellytykset toimintaansa ja sen lakisääteiset velvoitteet tulevat hoidettua.
- Jos yritys on pystynyt hoitamaan veroihin, tulli- ja sosiaalivakuutusmaksuihin liittyvät velvoitteensa ja sen talous on muutoinkin kunnossa, se pystyy todennäköisesti paremmin huolehtimaan myös muista yhteiskunnallisista velvoitteistaan.
- Yritysten luotettavuussäännöksiä on otettu käyttöön etenkin toimialoilla, jotka ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä tai niihin liittyy tavallista suurempi harmaan talouden riski.
- Luotettavuusvaatimukset mahdollistavat viranomaiselle kokonaisharkinnan tekemisen, jolla se voi evätä velvoitteensa laiminlyövältä hakijalta tämän hakeman rekisteröinnin, luvan tai valtionavustuksen. Vastaavanlaisia säännöksiä on myös tilaajavastuu- ja hankintalainsäädännössä.
- Luotettavuutta arvioinnissa tulee antaa merkitystä laiminlyöntien sisällölle, toistuvuudelle ja niiden euromääräiselle arvolle. Yksittäiset taikka rahamäärältään pienet laiminlyönnit eivät tyypillisesti osoita tekijäänsä epäluotettavaksi.
- Luotettavuussäännökset mahdollistavat usein myös vastuuhenkilöiden (hallitusjäsenyys, henkilöomistaja) ja kytkentäyritysten vastaavien tietojen tarkastamisen. Näiden tahojen tietojen merkitys voi vaihdella hyvinkin paljon yrityksestä toiseen luotettavuusarviointia tehdessä.
- Tarkasteltavan yrityksen harmaan talouden toiminnan todennäköisyyttä nostavat eniten vastuuhenkilötiedoista yksityistalouden vero- ja ulosottovelat. Henkilön tuloverotuksen muutokset ja arvioverotus kasvattavat myös oleellisesti vastuuhenkilön yrityksen harmaan talouden mahdollisuutta.
- Jos sama osakas tai vastuuhenkilö toimii useammassa osakeyhtiössä, voi väärin toimiminen siirtyä yrityksestä toiseen. On tutkittu, että kytkentäyritysten veroilmoitusten virheet ja verovelkaisten kytkentäyritysten suhteellisen osuuden kasvu lisäävät tarkasteltavan yrityksen riskiä laiminlyödä velvoitteensa. Lisäksi kytkentäyritysten harmaan talouden todennäköisyyden on havaittu olevan yhteydessä yrityksen omaan harmaan talouden riskiarvioon.
- Jos luotettavuus tarkastettaisiin ainoastaan käyttäen osakeyhtiöiden omia tietoja, noin 16 500 yritystä ei läpäisisi kriteerejä velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tai taloudellisten ongelmien vuoksi. Vastuuhenkilöiden asioiden hoidon puutteiden huomioiminen lisää lukumäärän jo lähes 52 000 osakeyhtiöön eli viidennekseen kaikista suomalaisista toimivista osakeyhtiöistä. Kytkentäyritysten vastaavien tietojen tarkastelu tuo lisää vain 2 000 uutta yritystä verrattuna edelliseen.
- Luotettavuussäännöksiin liittyy tyypillisesti myös tiedonsaantioikeus muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta. Luotettavuussääntelyyn liittyvään tietojenvaihtoon käytetään yleisesti Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitystä, josta saa lähtökohtaisesti kaikki luotettavuusarvioinnissa tarvittavat tiedot keskitetysti, nopeasti ja sähköisiä rajapintoja käyttäen.
- Velvoitteidenhoitoselvityksellä on tietoja yrityksen toiminnasta, taloudesta, julkisoi-keudellisten velvoitteiden hoitamisesta, hallituksen jäsenistä, omistajista ja mahdollisista kytkennöistä muihin yrityksiin. Velvoitteidenhoitoselvitysten avulla voidaan selvittää myös vastuuhenkilöiden ja kytkentäyritysten osalta vastaavat tiedot.